

LiBeRtE  
yayınları



Pusa, Tuğba, İfade Özgürlüğü ve Sosyal Medya,  
Ankara: Liberte Yayınları, 1. Baskı, Ekim 2024.

# İfade Özgürlüğü ve Sosyal Medya

---

Tuğba Pusa

LiBeRtE

# İfade Özgürlüğü ve Sosyal Medya

Tuğba Pusa

ISBN: 978-605-9823-82-1

Liberte Yayınları® | 265

1. Baskı: Ekim 2024

© 2024, Liberte Yayınları®

Tüm hakları saklıdır. Tamamı veya herhangi bir parçası, hiçbir şekilde fotokopiyle veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz ve dağıtılamaz. Yayınevimiz bunu yapanlar ve buna teşebbüs edenler hakkında kanunî takibat yaptırma hakkına sahiptir.

İç Tasarım: Liberte Yayınları

Kapak Tasarımı: Müşerref Merve Şahin

Baskı: Sayfa Basım

Adres: Tevfik İleri Mah. Polat Sk. No:2 Pursaklar / Ankara

Telefon: (312) 394 83 94 | Sertifika No: 77079

**LiBeRtE**  
yayıncılık

Adres: GMK Bulvarı No: 108/16, 06570 Maltepe, Ankara

Telefon: (312) 230 87 03 | Faks: (312) 230 80 03

E-posta: info@liberte.com.tr | Web: www.liberte.com.tr | Sertifika No: 52155

Liberte Yayınları® Liberte Yayın Grubu'nun tescilli bir markasıdır.



## Tuğba Pusa

Tuğba Pusa, 1995 yılında İstanbul'da doğdu. 2020'de İstanbul Medipol Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümünden mezun oldu. 2024 yılında aynı üniversitede Siyaset Bilimi alanında İfade Özgürlüğü ve Sosyal Medya başlıklı teziyle yüksek lisans eğitimini tamamladı. 2021 yılından beri *Yeni Birlik* gazetesinde köşe yazıları yazmaktadır.



# İÇİNDEKİLER

Kısaltmalar.....	11
Önsöz .....	13
Giriş .....	15
<b>1   İfade Özgürlüğü.....</b>	<b>17</b>
İfade Özgürlüğü: Kavramsal Çerçeve .....	17
İfade Özgürlüğü Nedir? .....	18
Terminoloji Sorunu ve İfade Özgürlüğünün Tanımı.....	22
İfade Özgürlüğünün Unsurları .....	24
Bilgi Edinme Özgürlüğü .....	24
Düşünce ve Kanaat Özgürlüğü .....	25
Düşünce ve Kanaatlerin Açıklanması Özgürlüğü.....	26
İfade Özgürlüğünün Önemi .....	26
İfade Özgürlüğünün Savunucuları.....	32
John Milton .....	32
John Locke .....	33
John Stuart Mill .....	36
İfade Özgürlüğünü Temellendirmede Kullanılan Tezler .....	42
Gerçekliğe Dayanan Tez .....	42
Demokrasiye Dayanan Tez .....	46
Kendini Gerçekleştirme Tezi .....	50
Yasaklamanın Ters Etkisi Tezi .....	51

Yasaklamanın Şiddeti Doğurması Tezi . . . . .	52
İfade Özgürlüğünün Hukuki Boyutu . . . . .	53
İnsan Hakları Evrensel Beyanname si . . . . .	53
Medeni ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi . . . . .	54
Amerikan İnsan Hakları Sözleşmesi . . . . .	56
Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi . . . . .	57

## **2 | İfade Özgürlüğü ve Sosyal Medya ..... 59**

Sosyal Medyada İfade Özgürlüğü . . . . .	59
Sosyal Medyanın Tanımı . . . . .	63
Sosyal Medyanın Tarihsel Gelişimi . . . . .	64
Web1.0'dan Web2.0'a geçiş . . . . .	68
Sosyal Medyanın Özellikleri . . . . .	69
Sosyal Medya ve Geleneksel Medya Arasındaki Farklar . . . . .	71
Sosyal Medyada İfade özgürlüğü: Fırsatlar ve Zorluklar . . . . .	72
Algoritmalar . . . . .	72
Bilgi Kirliliği . . . . .	77
Anonimlik . . . . .	84
Kutuplaşma . . . . .	89
Nefret Söylemi . . . . .	92
Mahremiyet ve Gözetim . . . . .	95
Sosyal Medya Bir Demokrasi Aracı mı? . . . . .	98

## **3 | Sosyal Medyada İfade Özgürlüğünün Sınırlanması Tartışmaları .101**

Sosyal Medyada İfade Özgürlüğünün Sınırları . . . . .	102
İfade Özgürlüğünün Sınırları . . . . .	103
John Stuart Mill'de İfade Özgürlüğü Sınırları . . . . .	106
Sosyal Medyada İfade Özgürlüğü Yeni Bir Özgürlük mü? . . . . .	109
İnternete Erişim Hak mıdır? . . . . .	111
Anonimlik Hakkı . . . . .	112



Bilgi Uçurma (whistle-blowing) Hakkı . . . . .	114
Çevrimdışı Geçerli Olan Haklar, Çevrimiçi de Geçerlidir . . . . .	115
Sosyal Medyada İfade Özgürlüğünün Sınırlarını Yeniden Düşünmek	116
Hakaret ve İftira . . . . .	125
Nefret Söylemi . . . . .	131
Dezenformasyon . . . . .	137
Genel Ahlak . . . . .	143
Ulusal Güvenlik . . . . .	147
Sosyal Medyada İfade Özgürlüğü Kapsamında Değerlendirilmeyen İfadelerin Temel Özellikleri . . . . .	153
Sosyal Medyada İfade Özgürlüğünün Sınırlanmasındaki Zorluklar	154
Sosyal Medyada İfade Özgürlüğünü Korumak . . . . .	158
Akademik Çalışmalar. . . . .	158
İfade Özgürlüğü ve İnternet Mimarisi . . . . .	159
Ağ Tarafsızlığı . . . . .	161
Sosyal Medyada İfade Özgürlüğünün Felsefi ve Hukuki Boyutlarıyla Yeniden Değerlendirilme İhtiyacı . . . . .	162
İletişim Ahlak Yasası'nın 230. Maddesine Yönelik Reform Önerileri	163
Çok Paydaşlı İş Birliği Modeli . . . . .	164
<b>Sonuç</b> .....	<b>169</b>
<b>Kaynakça</b> .....	<b>177</b>



# Kısaltmalar

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AİHM	: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AİHS	: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
Ame.İHS	: Amerikan İnsan Hakları Sözleşmesi
BM	: Birleşmiş Milletler
BMIHK	: Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Konseyi
DARPA	: Defense Advanced Research Project Agency
FTC	: Federal Ticaret Komisyonu
İHEB	: İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi
MSHS	: Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesi
NSA	: National Security Agency
SMISC	: Social Media in Strategic Agency
STK	: Sivil Toplum Kuruluşu
US DoD	: United States Department of Defense
WWW	: World Wide Web



# Önsöz

**İ**FADE ÖZGÜRLÜĞÜ ÜZERİNE ÇALIŞMA YAPMAK, KENDİNE özgü zorlukları içerir. İfade özgürlüğünün sınırlarını belirlemek oldukça güçtür. Zira, her ülkenin ifade özgürlüğüne getirdiği sınırlamalar; zamana, mekâna ve duruma göre farklılık gösterir. Küreselleşme ve iletişim teknolojilerindeki yeniliklerin hızla gelişmesi, bu zorluklara yenilerini eklemektedir.

Sosyal medya, bireylerin ifade özgürlüğü haklarını kullandıkları en yaygın iletişim aracı olarak ön plana çıkmaktadır. Günümüzde 5,04 milyar sosyal medya kullanıcısı bulunmakta ve bu sayı her yıl artmaktadır. Sosyal medya kullanıcı sayısı, bu alandaki çalışmaların önemini açıkça ortaya koymaktadır. Buna rağmen, ülkemizde ifade özgürlüğü ve sosyal medya alanında yapılan çalışmaların çok az ve yetersiz olduğu bilinmektedir. Mevcut çalışmalarda bazı sorunlar söz konusudur. Bunların içinde en önemlisi teknolojik determinizmdir. Teknolojik determinizm, iletişim teknolojilerini olumlama ya da negatif olmak üzere tek yönlü perspektiflerden biri ile değerlendirme sorunudur. Ancak, her yeni iletişim teknolojisi gibi, sosyal medya da ifade özgürlüğü

açısından hem yeni fırsatlar hem de zorluklar sunar. Bu nedenle, sosyal medya platformlarında ifade özgürlüğünün kapsamının ve sınırlarının felsefi ve hukuki boyutlarıyla yeniden değerlendirilmesi gerekir. Bu kitap, literatürdeki diğer çalışmalardan farklı olarak, söz konusu ihtiyaca liberal bakış açısıyla katkı sağlama maksadı taşır.

Elinizdeki kitap, 2024 yılında İstanbul Medipol Üniversitesi'nde siyaset bilimi alanında savunduğum yüksek lisans tezime dayanıyor. Çalışma sürecinde doğrudan ve dolaylı olarak desteğini aldığım birçok isim oldu. Tez danışmanım Prof. Dr. Atilla Yayla'ya kurumsal desteği, yol göstericiliği ve samimiyeti için minnettarım. Değerli hocama, özgürlük yolunda bana kattığı bilgi ve tecrübeleri için ne kadar teşekkür etsem az. Onunla çalıştığım için çok şanslıyım. Bundan sonraki çalışmalarında ve akademik hayatımda hocamın özenini ve titizliğini örnek alacağım. Tez jüri üyelerim Prof. Dr. Bekir Berat Özipek ve Prof. Dr. Alim Yılmaz'a savunma sırasındaki yapıcı eleştiri ve değerlendirmeleri için teşekkürlerimi sunuyorum. Ayrıca alana dair önerdiği eserler ile çalışmamı besleyen Liberal Düşünce Topluluğu Genel Koordinatörü Özlem Çağlar Yılmaz'a teşekkür ederim.

Bu süreçte desteklerinden dolayı Rana Kahveci, Rüveyda Çelik, Hatun Torun, Enes Parlak, Fatma Erdebir, ablam Tuğçe Özen, kardeşim Oğuzhan Pusa ve yeğenim Can Özen'e ne kadar teşekkür etsem azdır. Hepiniz iyi ki varsınız.

Bu kitabı, koşulsuz sevgi ve desteklerini her daim hissettiren sevgili annem Mediha Pusa ve babam Hüseyin Pusa'ya ithaf ediyorum.